

İNANÇ

✧ DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ ✧

CİLT : 4

Birincikânun — 1940

SAYI : 46

İmtiyaz Sahibi
HULÜSİ ORAL

Yayın ve Yazı İşleri Müdürü
Tahsin Saygunışık

FERAGAT

Musahabeler

Milletleri bazar kök duygularla da kısmen enfüsü olarak izah etmek bilmem düşünülebilir mi ? . Dünyanın kuruluşundan bu ana kadar Türk dünyasının , duyguya müteallik tezahürlerini yoklarsak, bütün zaman ve mekânların hadiselerle meydana doğuşunda hep yekdiğerine benzeyen görünüşlerle yüz yüze gelmek mümkündür .

Meselâ, Türk bir ferd halinde var oluştan, dünyalar fatihi bir millet olma anlarının bütün yekûnunda hep cesurdur. Yine Türkün bütün hayat yolunda minnet altına sığınmak işiniasla kabul etmediği de aşikârdır . Ve yine yüz yıllarca Türk, hürriyetin en büyük müdafiidir. Hürriyet onun için gıdanın büyüğüdür .

Misafirperver Türk, menfaat adamlığını hakir gören, acizi mühimseme hududu dışına atmıyan, zaifi çiğnemiyen, kuvvetliye baş eğmiyen, toprağını anası, anasını toprağı kadar seven, açık gönüllü mütevazı, deha neler ... Her şeyden daha üstün, feragat dünyasını tam içinde yaşatan dünyaya kök insan .

Acımanın en büyüğü, feragatın hududları içinde alabil-diğine genişleten, kıymetlerini vazifeler karşısında en basit kıymetsizlik dünyasına fırlatıp atan, ananın çocuğunu, kadının kscasını millileşen hükümler karşısında bir gülüş ve huz-

HALK EDEBİYATININ YENİ ŞİİR TESİRLERİ

Talat Öner

Halk Edebiyatında his ve hayal, kökünü, pınar suları kadar saf, fakat çağlıyanlar gibi fışkıran Türkün coşkun lirizminden almış, onu benliğiyle bestelemiştir.

Şu dağlar ulu dağlar
Çevresi sulu dağlar
Yarım ölmüş gurbette
Gök gürleri bulut ağılar

Lirizm, bir gönül coşkunluğu değildir? Aşığındaki Emrahın koşmasını dikkatle okuyunca, tekrarların içinde gizli olan içli mana, canlı ve uçan ruhu duyacak, bedîî heyecanı nerede tadacak ve yaşayacağız?

Sabahtan uğradım ben bir fidana
Dedim mahmur musun? Dediki yok yok!
Ak elleri boğum boğum kınalı,
Dedim: bayram mıdır? söyledi yok, yok!
Dedim: kalem nedir? dedi kaşımdır.
Dedim: Onbeş nedir? dedi: yaşımdır.

ur sağanağı içinde koynundan, göksünden ayıran insan ...
Feragat dünyasının en köklü çınarı Türklük Toprağında büyümüştür.

Bunu seneler ve hadiseler ne kadar açık göstermiştir. Dünya bunu bilmemezlik edebilecek mi? Gönüllerden, senelerin kokusu sinmiş köşelerden hatıra olma vasıfları, senelerin içinde kökleşen bir çok kıymetler yurdun çinden, hududun bizimle var ve bir çocuklarına varmaktadır. feragat deyince Türkü anmamak nasıl olur?

S. Toprak

Dedim : İnci nedir ? dedi dişimdir.

Dedim : dahavar mı ? söyledi, yok yok.

Dedim : Erzurum nedir ? dedi : ilimdir

Dedim : Gider misin ? dedi yolumdur.

Dedim : Emrah ne dir ? dedi kulumdur.

Dedim : Salarmısın ? söyledi yok yok.. - Emrah -

Tabiat : halkedebiyatında tabiat bir vesile değildir. Halk şiiri tabiatı uzaktan temaşa etmez. O tabiatın içindedir. Dağların yol vermiyen geçitlerinde, esen rüzgarlarda, akan ırmaklarda onun ruhu vardır. O tabiatı sevdiği için yollara düşmüştür. Onun için tabiat herşeydir : teselli, gurbet sevgi, kin hasret..

Meselâ, turna kuşu, Türklerde güzellik ve masumiyetin, dağlar hicran ve hasretin timsali olmuştur. Şimdiye kadar alınan misallerde bunları bol bol bulmak mümkündür.

Halk edebiyatında din ve mistisizm :

Halk edebiyatının bariz vasıflarından biri de ekseriya dinî tesirlerden uzak olmalarıdır. Bu antat halk edebiyatının tekke kısmında, Yunus Emre gibi eşsiz bir şahsiyettir.

Onunda ilk muvaffakiyet sırrı samimiliği ve lirizmi dir . Aynı zamanda onun tasarruf ve mistfik duyguları da görünen hakikatlardır. Yunus, -Peygamberi ve Allahı yakın bir dost gibi severmiş, yaradılışı sevgi gözüyle görmüştür. Yunus :

Canım kurban olsun senin yoluna

Adı güzel, kendi güzel Muhammet

Diyerek cana yakın bir segiliye hitap etmiyor mu ? O bu abidelerini sade bir dille, coşkun bir ırmak gibi halka yaymış ve sevdirmiştir.

Yunus, asırlarca Türkün maverai hayatı için duyduğu ümit ve istiyakların dili olmuş, samimiyet ve harareti sayesinde asırlarca gönüller ve ruhlar üzerine müessir olmuştur.

Ben Yunusu biçareyim

Aşk elinde avareyim

Baştan aşağı yareyim

Gel gör beni aşk neyledi,

Yunusun bu ilâhi suali gönülden gönüle intikal etikçe Tür-
kün vecitli ruhu, kelimelere muhtaç olmadan ona göz
yaşlariyle cevap verdi.

Ben bu yolu bilmez idim
Aşk gününe düştü gider
Aşk elinde dertli yürek
Kaynayub taşı gider.

Arayı arayı bulsam izini
İzini tozuna sürsem yüzümü
Hak eylese görsem yüzünü
Ya Muhammet canım arzularım seni

Yunus tasarrufî fikirleri **tamamiyle millileştirmeye muvaf-**
fak olmuştur. Bir çok halk şairleri hep onu taklit etmişler-
dir. Yunus büyük, orjinal ve milli bir şairdir.

Ak sakallı bir hoca
Hiç bilmezki halnice
Emek vermesün hacca
Bir gönül yıkar ise.

Gönül çalabın tahtı,
Çalap gönüle bahtı
Dört kitabın manası
Budur eğer var ise

O, bir eserinde tasavvufu derin aşkını ne kadar tatlı bir
selâsetle ve mistik bir duyuşla ifade ediyor :

Bir kuş olup uçmak gerek
Bir kenara göçmek gerek
Bir şerbetten içmek gerek
İçenler aylmaz ola

Bir bağçeye girmek gerek
Hoş teferrüç kılmak gerek
Bir gülü beslemek gerek
Herkez o gül solmaz ola

“Yuns divanı”

Ancak felsefî fikirlere geçtikleri zaman rindce sakilik gö-
türen bu âşıklar aşk şiirlerinde **tamamiyle dünyevidirler.**
ve sergileri plâtonik olmaktan ziyade tabîî bir insan aşkıdır
işte . Karacaoğlan ve Emrahtan iki misal :

Sevdiğim bağın dallanmı
Dalında bülbül eğlenmiş
Şeftalilerin ballanmış
Sorulmayı sorulmayı

Sevdiğim bağçen güllenmiş
Sararmış gülün kocalmış
Sayalı belin incelmış
Sorulmayı sorulmayı

Karacaoğlan S : 308

Evvel bahar yaz ayları gelende
Açmış bağçede gül memelerin
Versen de ağzıma emsem terlerin
Bal ile yağrılmış yar memelerin

Açma göksün açma rakip bıyor
Yar senin ateşin beni yakıyor
Tenin miskü anber olmuş kokuyor
Al benim yağlığım sil memelerin

Erzurumlu Emrah S : 19

Birde şu üçlemeli ağıtı okuyalım. Vurulanın ağzından söy-
lenen sözlerde uhrevî bir şey yoktur. Ne dua, ne niyaz, ne

de bir af dileme.. onda sade dünyevi bir hayafılanma görü-
yoruz. olanı sade ve açık bir lisanla anlatır.

Karakoldan çıktım yan basa basa,
Ciğerlerim koptu kan kusa kusa;
Beni vuran oğlan Konyalı Musa

Mezar arasında harman olurmu
Kama yarasına derman olurmu?
Kama sokanlarda iman olurmu
İman olurmu

Meyhaneden çıktım tabakam kaldı
Dört yanıma baktım karakol aldı
Benim nazlı yarımı kimler aldı
vay kimlere kaldı

İki mezar arasında vurdular beni
Yarin çevresine sardılar beni
Ölmeden mezara koydular beni
vay koydular beni..

Halk edebiyatında mevzu :

Halk edebiyatında mevzu dar ve yalnız ferdi değildir.
Yalnız aşka, gönüle, hicrana, sevgiye, hasrete dair mevzular
değil, mühim vak'alar büyük yangınlar, salgın hastalıkları
meşhur efelerin hayatı, maceraları, kahramanlıkları ve vurul-
maları, baskınlar isyanlar, zamanın padişahına baş kaldırma-
lar mahallî kavgalar muharebeler hep türkölere ve destanla-
ra mevzu teşkil etmişlerdir. Halk şairleri bu vak'aların için-
de bizzat yuvarlanmışlar, yaşamışlar bir elinde sazı, diğir
elinde kılıcı, huduttan hududa koşmuş, zaferler terennüm et-
miş kaybedilen yerler için, şehit düşenler için göz yaşı dök-
müşler ve bunları mısralariyle de yaşatmışlardır. Bunlar için
misal almağa lüzum dahi yoktur. Okadar bedihidir.

Mesela hatırlatma kabilinden, Caneosman türküsünü “Aldı
bizim nazlı Budini nakarathı türküyü, Kızılırmak türküsünü
hatırlamak katidir.

Halk edebiyatında tenkit ve taşlamalar da kıymetli bir
yer işgal eder. Meselâ devrini tenkit eden Ruhsatinin eserinin
buna örnek alarak almadan geçemeyeceğim :

Bir vakte erdiki bizim günümüz
Yigit belli değil mert belli değil
Herkes yarasına derman arıyor
Deva belli değil dert belli değil

Fevkeyledik ahir vaktin yettigin
Merhamet çekilip göğe gittigin
Gücü yeten soyar gücü vettigin
Papak belli değil kürt belli değil

Adalet kalmadı hep zulüm oldu
Geçti şu baharın gülleri soldu
Dünyanın gidişi acayip oldu
Koyun belli değil kurt belli değil

Başım ayık değil kederden yastan
Ah ettikçe duman çıkıyor baştan
Harabe yüz tuttu bizim gülistan
Yayla belli değil yurt belli değil

AKŞAM OLUNCA

Seyrederek engini her gece mehtap arasından,
Aşmak ne güzel, ve ne hoş buhayal manzarasından,
Yıldızlar birer elmas, günki ufuklarda solunca.

Solsun yüzünün son renkleri suların derininde...
Seyret değişen renkleri evinin perdelerinde,
Çıkma gülerek bahçeye güzelim akşam olunca!.

TAHSİN SAYGUNİŞİK

Dertli Bolu hocalarının sazına : "şeytan icadı,, demeleri-
ne kızarak onlara şu güzel taşlamayla cevap veriyor.

Venedikten gelir teli
Eriktendir bunun kolu
Hey allahın şaşkın kulu
Şeytan bunun neresinde

Abdes alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde

Dertli S. 147

Mevzular bu kadar bol ve mütehavvildir. Aşıklar şahsî sev-
gililerinden, dertlerinden cemiyetin isteklerinden, maşeri vic-
dandan kurvet alarak cemiyetin içinden yetişmiş, onu temsil
etmiş duymuş ve duyurmuşlardır.

HALK EDEBİYATINDA KELİME: Bu eski destanların
metinlerinden bu gün yaşayan saz şairlerimizin deyişlerine,
ihtiyar ninelerimizin söyledikleri manilere kadar halk ebedî
hayatında geçen öztürkçe kelimeleri ve kullanılan, sentaks
şekillerini ayrı ayrı göstermeğe imkân yoktur. Bu kelimeler-
in çok zengin olduğunu ve dil âlimlerimizin ilerde bunları
tetkik ederek, kelimelerimizin tarihini, istihallerinin şekli
tesbit edilirken, halk edebiyatı en emin müracaat yerimiz
ve en şaşmaz yardımcımız olacaktır.

Şimdiye kadar alınan misallerde bol bol böyle öz Türk-
çe kelimelere tesadüf edildiği için, yeniden misal almağa
lüzum görmüyorum..

TASARRUF TERBİYESİ

Yazan: TAHSİN SAYGUNİŞİK

Zaruretlerin ve ileri bir emniyetin evvelden idraki, tedbir
dairesine sokulması, bir tehaffuz ve müdafaa ihtiyacının doğ-
urduğu hakikattir... Sosyal bünyenin en basit uzvu olan
ferdden, sosyal bünyelerin bir mecmuu ve yekûnu olan dev-
lete kadar bütün topluluklar, bu ileri emniyetin evvelden te-
minine çalışmak ihtiyacını ön plânda hissetmişlerdir..

Bu emniyet tedbirlerini muhtelif mevzular, biraşlar ve
muhtelif sahalarda tecelli etmiş görebiliriz. İnsanlar bir ihtiya-
ç ve zaruret dünyası ve kalabalığıyla muhattır. Ve insan
bütün faaliyetlerini, ihtiyaçlarının, zaruretlerin nev'ine göre
muhtelif yollar ve çarelerle halle çalışır...

Dedik ki, insan zaruret ve ihtiyaçları çeşitlidir. Nefsi mü-
dafaa ihtiyacından doğan, masuniyetin doğurduğu ihtiyaçlar ki
kısmen plânlanmamış, afakileşmemiş, adeta maddeleşmemiştir.
Ferdî, ve basit manada aktif olarak tezahur eden bu ihtiya-
cın, bir takım müesseseler, hepsinin üstünde de devlet tara-
fından te'min edildiği muhakkaktır... Fertler bu zaruretin
büyük bir kısmını, adeta bir bedel mukabilinde, yahutta, kar-
şılıklı hukukların kendilerini vazifelendirmesi halinde, başka
bir tarafa yüklenmiştir.

Biliyoruz ki, sosyal birliklerin küllü olan milletin bu te-
haffuz tedbirleri devlet denilen bir teşekkül tarafından vazife
ediniştir.. O bu işi teşekkül haline soktuğu bir takım kuv-
vetlerle başarır.

İnsan yalnız tehaffuz ihtiyacıyla ihata edilmiş bir varlık
değildir. Dediğimiz gibi, bundan başka daha bir çok emniyet
altına alınması icap eden faaliyetleri ve insan kuşkuları ve
korkuları vardır. İnsanların bir hayat boyunca, aynı huzur ve
aynı emniyet içinde yaşamalarına kat'i ve yüzde yüz olarak
inanmak ve bunu hüküm altına almak ihtiyatsızlıkların en
büyüğüdür.

Mevzuum veya ifade etmek istediğim insanların emniyet ve tebaffuz ihtiyacı, daha ziyade yaşama ve yahutta var olmanın temini yolunda hazırlanması icap eden iştir...

İnsan doğduğundan ölümüne kadar, ihtiyaçlarla dolu bir hayatın her anında varlığını idame için haricî te'sirlerle, bünyesinin yaşama ihtiyaçlarını te'minle her an karşı karşıyadır. Emniyet ve huzur insan bedeninin olduğu kadar, insan ruhunun da istediği bir gıdadır.

En küçük sosyal muhit aile, ihtiyaçların ferdlerden daha çoğuna sahip olduğu bir kuruluştur. Her fert, böyle bir aile topluluğunun ya bizzat bir ferdi, yahudda o ailenin bir takım mes'uliyetlerini ve mesguliyetlerini üzerine almıştır. İşte bu ferd, ihtiyaç ve zaruretlerin bir taraftan te'mini, diğer taraftan da onların emniyetini korumağa mecburdur.

Hayat ve hadiseler garanti edilebilen, evvelden keşfedilebilen bir şey değildir. O halde insanlar, yaşayışlarına ve var olmalarına yarayacak ve onları garanti içine sokabilecek tedbirleri nasıl yoluna koyabilirler?.. Bunun cevabı şudur : Biriktirme...

Bu kelimenin zaman zaman, şahısların telâkkileri noktai nazarından değişen mahiyet ve haller arzettiğide vakidir. Çok insanlar görülmüştür ki, tasarruf veya geçim tahaffuzunu bir nevi ihtiras ve ifrat şekline soktuğu meydandadır. Hasislik ile, anlatmak istediğimiz açık manada, hayatın istikbale ait olan emniyetini ayırt etmek lâzımdır. [Şu muhakkak ki birinci hal, insan ruhlarına, böyle müstesna olarak yapışan bir nevi hastalıktan başka bir şey değildir. Bu hakikatı meydana koyduktan sonra, gayesi hastalık olanı değil, gayesi sıhhat olan bir emniyet ve tedbire doğru gidileceği de aşîkârdır...

Biriktirmeyi, bir başka noktadan da tadil ve yahut yanlış anlayışlara sürüklemiş düşünce ve telekkiler içinde de görmek mümkün, ve hakikattir... Bu da her şeye rağmen biriktirme, daha doğrusu, biriktirme için biriktirme'dir... Her hareketle gayeye, normal ve yolunca ulaşmak için, bir takım

prensipier ve kanunların yoluna düşmek lâzımdır. Kastedilen normal biriktirme, dişten tırnaktan koparılacak ayrılan değil dişin ve tırnağında hakkını vererek yolunca yapılan bir biriktirmedir ki, asıl olanı budur..

Bir yerde de söylediğimiz gibi, vücudun, yahut topluluğun ve daha açık olarak ferdi ve aileyi kastediyorum, emniyetini temin demek olan bu biriktirme işinin, vücudu, nihayet topluluğu günden güne daha düşkün ve kuvvetten kayıran vakia haline sokmak, muhakkak ki çok zararlı bir iş olur..

Ferdler ve cemiyetler, geleceğe daima sağlam adımlarla basmak isterler.. Bu biraz da, hayır biraz da değil, tamamen ferd ve toplulukların gayesidir. Bu şu demektir ki, insanlar refaha, tada, huzura doğru koşturmaktadır...

Bu günkü dünya üzerinde, mücadelelerin, varlıkların millileştiği bir sırada, ferdin ve eilenin bu nevi tehaffuzunun nihayet bir millet ve millilik tehaffuzu olacağı gayet tabiidir.. Bu gün nasıl ki fert yaşama emniyetini te'minde muvaffak olunca, onun bizzat ya içinde veya başında bulunacağı aile de bu emniyet dairesi içine giriyor demektir... Muhakkak ki ailenin bu nevi huzurundan devletin ve milletin huzur ve emniyeti doğacaktır..

Bu günün ailesi ve en büyük sosyal kuruluşlar biriktirme emniyetinin divarı üzerine saadet ve huzurlarını bina etmektedir.

Bu bakımdan biriktirme, millileşen bir vazife oluyor demektir ki bu da ferdin bu işle, yani bu mücadele ile olan muvaffakiyeti, bu yola irişecek yolun ilk hareket noktasıdır...

Yaşama tehaffuzu da, nihayet iyi itiyatlar sırasına girmesi icap eden bir iştir.. Yani terbiye işi...

Terbiyetin, üzerinde muvaffakiyetle ilk müşahedelerini yapacağı malzeme muhakkak ki çocuktur.. Çocuğu ferdden evvel yetiştirilmesi icap eden, eğilip bükülmesi zaman ve imkân şartlarına göre daha kolay olan çocuk, en münasip bir çalışma sahasıdır.

O halde işe çocuktan başlamak lâzımdır... Terbiye, bil-hassa itiyatlara dayanan terbiyenin en münbit toprağı da zaten çocuk ruhudur.

Çocuk tek başına tesir eden bir varlık olmadığına, bir takım müeyyidelerle âdeta hudutlanmış bir hayat şartı içinde yaşamağa mecbur bir varlık olduğuna göre, onu ihata eden ailenin kendisi üzerine yükleyeceği tesirler yekûnu arasında tasarruf terbiye ve telkinlerinin başta gelmesi lâzımdır.

Çocuk, hayat ve ahlâk hakkında, ruhuna sindireceği telâkkileri, kendisini çeviren ailesinden alır. Çünkü onun gözleri ve duyguları daima ailenin hareketleri ve telâkkileriyle karşı karşıyadır. Çocuğun en ön fiillerinden, daha doğrusu sevitâbiîlerinden biri olan taklit kabiliyeti, kendisine tesir eden hareket ve düşünceleri derhal aksettirir. Çocuğun bu taklit dünyası içinde aksettireceği fiiller, iyi şeylere olduğu kadar kötü şeylere de yeşerme imkânını pek tabîi olarak verecektir.

Bu noktadan, ailenin çocukla temasta bulunduğu müddetçe, kötü söz ve hareketlerden kendini kurtarması ön plânda tutulmalıdır.

İşte, bu sebeple, çocuğa taklit yoluyla girecek olan iyi duygu ve itiyatların en mühimi biriktirme işini de, çocuğa, bu duygu ve hasletinden istifade edilerek hazmettirilmesi kolay ve yerinde olur. Çünkü çocuk dediğimiz gibi, ayırt etmeksizin, ana ve babasının bütün hareketlerini fenalıktan ve kusurdan sıyrarak gayri şuurî olarak kabul edecektir. Birçok kötü hareket ve sözlerin manasını ve neticesini bilmeden çocuk tarafından yaptığını ve söylendiğini çok defa görmüşüzdür...

Ana ve babanın en kutsî bir eseri olan çocuğunu, yarına emin bir hal ve sağlam bir karakterle yürütmesi borcudur.

Bu kadar mühim bir vazifeyi üzerine alan ailenin terbiye edici mevkiinde bulunanları, bütün fırsat ve imkânlardan istifade etmek mecburiyetindedirler. Bu mecburiyeti hissetmeyen mes'ul insanlar, birinci derecede kendi yarattıkları, zah-

metlerle varlığını kazandıkları yavruya cinayet, ikinci olarak ta çocuğun, yarının sosyal bünyesinin ve daha geniş manada da milletin bir uzvu olmak sebebiyle devlete, millete hiyanet baltasını indirmiş olurlar...

Zaman ve imkânlar, bütün hal ve fiiller için bol bol fırsatlar yaratırlar.. Ana ve baba fırsatları elinin tersiyle sıyrıp, çocuğu kendi kendide doğup büyüyen te'sirden uzak bir varlık olarak düşünmemesi çok zaruridir. Çocuğun, hayat yolunda her an adımlarını kontrol etmek, ona zaman zaman ayağının girdiği çukurlarla, başının yüceldiği noktaları göstermek müdahalenin en yerinde olanıdır.

Bu şekilde muhtelif zaman ve fırsatlarda, bu nevi tembihlerle daima karşı karşıya olan çocuğun kafasında terbiyenin en mühimmi olan tasarruf terbiyesinin de yer ederek onun dimağında şuurlu ve verimli olarak kazanacaktır ki, çocuğu yanlış fikirlerin te'siri içine sokmak kabil değildir. Çocuğu bu fikirlerin passif dünyasından zaman zaman ayırıp, onu aktif olarak müşahade ve tecrübelerin verdiği memnuniyet doğurucu hadiselerle karşı karşıya bırakmak, yahudda onları bir müdahale ile o yola sokmak lâzımdır... Meselâ çocukta bizzat biriktirmenin tadını uyandırmak... Ona kendi fiilleriyle yeni şeyler yapma ve yaratma imkânı vermek..

Çocukta, kendi yarattığı muvaffakiyetlerin zevkinden de istifade edilebilir... Fena halleri anında onu azarladığımız kadar, iyi işlerle beraber olduğu anlarda da onu teşyi ve takviye etmek lâzımdır...

Biriktirmenin gayesi de işte bu aktif sahalarda, biriktirme ile işi muvazi olarak yürütmek imkânını te'mindir. Yerinde duran paranın, atıl insandan farksız olduğunu o bizzat görmeli ve duymalıdır..

Çocuk geniş bir zaman çerçevesi içinde daima kontrol edilecek bir mahiyet arzeder. Bütün hal ve şartlarıyla içine sıkışmış olduğu aile muhitinden o, fırsat buldukça, ve hal icap eltikçe, dışarı çıkacaktır... Çocuğun dışarıyla temasında bu nevi terbiyesinin felce uğratılmaması lâzımdır..

Aileler, evvelâ kendi varlıklarının, sonrada kendi varlık

YOLCULUK

Neden bugün erken karardı ufuk?
Yanmadı yıldızlar bilmem bu da ne?
Herkeste bir telaş; var bir yolculuk;
Bu kadar ağlanmaz fakat gidene...

Rahatsız etmeyin beni yerimden.
Bırakın gidemem, uzaklara ben;
Ayrı düşmek olmaz, sevdiklerimden
Aman ağlamalar başladı gene!...

Gözlerim görmüyor: renkleri: silindi.
Ah, güzelliklere siyah tül indi,
Deminki haykırış ve sesler dindi;
Şimdi bu sessizlik, bu karanlık ne?

Uzak kaldı benden hatıralarım;
Onlarda ben varım evet, ben varım.
Ümidim, hayalim ve duygularım
Karıştı ah ölüm sessizliğine...

Necdet Şenel

lariyle temellerinin sağlamlaştığını görerek sağlamlaşan devleti düşünmelidir..

Devletler arası mücadeleler yüzünden yer genişliğinde kanlar akıtan, insan kümelerini birbirinin boğazına saldırtmağa sebep olan iktisat dünyası, ferdin, ailenin sağlam iktisadiyatından doğma bir sağlık, yahut ölümdür...

İnsanın yaşama hakkındaki arzu ve sevgi tabiiileri ne kadar mühimse, yaşamayı ve arzuların tehaffuzunu doğuran bu biriktirme işinin de o kadar mühim olduğu şuurla, idrak ile göz önünde tutulmalıdır..

Onun içindir ki, toplulukların en küçük ve en iptidai malzemesi olan çocuk üzerinde duralım ve onu biriktirme işinin icaplarıyla işliyelim... Analar ve babalar bu işte en büyük vazifenin kendi omuzları üzerine yüklendiğini hatırdan çıkarmamalıdır...

SEVGİLİYE DİDAKTİKA

Mahir Balkı.

Turnalar emmellerimdir uçar havada..
Sabah yeli haber ver: yavru yuvada?.

Nasıl ağlamayım bu çöl ovada?

Hayat beni kavurmak diler Sevgilim;

Harman harman savurmak diler, Sevgilim!

Düşte görenler var beni: kan kan ağlarken...

Duygu duygu akanları, çevre çevre bağlarken..

Hancırimi zağlarken, varlığını dağlarken:

Yüreğimden boşananlar talaz talaz, Sevgilim,

Dumanlarım Kerem gibi yalaz yalaz, Sevgilim!..

Bilemedim, bilmedim, neden, bilmedim:

Mendilim yok, yaşlarımı; ilâcım yok, kan-
larımı silmedim..

Bre felek,

Ben, başka bir kuvvete iğilmedim:

Demir yumruğumla bağır ezdim, bağır dövdüm, Sevgilim

Seni sezdim, seni sevdim, seni övdüm, Sevgilim!

Bir gönül, bir yürek, bir de can vereyim sana

Gergefine gerip gerip nakış işlersin bana:

Bir sevgi ana, bir şefkat ana, bir de vefa ana..

Oyaların renklerini sen, bilirsin, Sevgilim,

Bu gönüle, bu yüreğe denk sen gelirsin, Sevgilim!

Çulum eski, fakat gönlüm kafam gibi yeni..

Bir gün gelir, ben de giyerim sırmalı cepkeni..

Ateşten gömleğimin umut nakışlı yeni,

Onun paslarını siler elbet, Sevgilim;

Bu bükük dudaklar, bir gün olur güler elbet, Sevgilim!

Sarı başlar, plâtin saçlar, dallansın, varsın,

Frambuazlar ve kirazlar ballansın, varsın..

Sen, gönlüm çerçiveli altın başınla bana,

Hepisinden değer bir yâr'sın, bir varsın

Fidanlar, diktiğim, senin bahçen, Sevgilim;

Bu diller, döktüğüm, senin dilin, senin lehçen, Sevgilim

AKAN YILDIZIM

Onu yorgun bir günümün durgun bir sabahında gördüm. Esmer yüzünde derin ve canlı birer manaydı gözleri. O manaya dalmak isterdim.

Dalgalı bir denizdi güzel başının haleli saçları; onları okşayıp ıtrını almak isterdim. Kızıl bir karanfilin süslediği ağzından billûr bir kadehe dökülen şampanyaydı neş'eden kahkahası; okaranfilleri emmek, o şampanyayı içip daima serhoş kalmak isterdim.

Halbuki o eli elimdeyken bile uzak bir gurbetteydi. Gönlüm, bilmem neden birdenbire onu sevdi? Neden gözümde nur, gönlümde sürurdu? Neden hülyamda onu, rüyamda onu, ruhumda onu buldum?

Yalnız görüyor ve biliyorum ki; damarımda kan odur, dizimle derman o ... Nesrimde canlanan odur, göksümde vuran o ...

Derler ki; "İnsanı yükselten büyük ıstıraplardır.. Ben de diyeceğim ki; büyük ıstıraplar manevî olanlardır, ve en büyük ıstırap ta ümitsiz aşktadır. Ben onu yıldızları sever gibi sevdim. Gözünde bin yıldız ve binbir manalı mehtabı taşıyan kız, bilsen ki; yalnız sevmek bir saadet sevmek bin saadettir. Hayatın bütün incelikleri ve olanca güzellikleri orada filizlenir, yaşar. Saadet oradan doğar, oradan taşar.

Çünkü : Sevmek yükselmektir, güzelim, sevmek yükselmektir ve ben çok yükseğim. Görüyorum, ufaklar genişledi ve duyuyorum, ayağım bulutlarda, saçlarım aya değdi ...

Sevmek onu iyi tanımak ve onun iyiliğini istemektir sevgilim. Ben seni gayet iyi tanıdım ve senin saadetin, senin malaka şarabı gibi çıldırtan ve mesteden kahkahalarının ke-silmemesi için hasretine dayanır, ölmekten beter olan ayrılığına katlanırım ...

Sevgilim, berrak bir gecede elmas gibi parlayan bir yıl-

BENİM SEVGİLİM

Gece mor salkım ağaçları altından yaseminlerle donanmış, mehtap ile nurlanmış, tozpembe bir kameriyeye keskin leylâk kokusu ile gelen bahar gözlü sevgililer belki hoştur. Fakat ben sade koku ve ten, ruhsuz bir manken âşığı değilim.

Benim sevgilim baharı içinde bulur, gözünde tüten ten aşk kızıl bir şehvet değildir. Sade sinir ve et değildir. O beni sever, kafasındaki ve gönlündeki için kafamdaki ve gönlümdeki için ben severim onu ...

Yüzü güller gibi ter, dudağı güller gibi kırmızı, sözü güllerden beter dikenlidir. İncitir bizden olmıyanları.

Sevincimde bana eş, derdime ortaktır sevgilim. İş başında arkadaş, kavgamda yoldaştır sevgilim. Ben, el isem o, ayak, o, göz ise ben, kulak, hülâsa biz, tek bir vücut gibiyiz.

Bazan o annedir ben çocuğu, bazan da ben babayım o kızım ve nihayet ikimiz, hem talebe, hem hocayız. Gülerse gülerim, ağlarsam ağlar, böylece onunla biz, ikiz bebekler gibiyiz ...

Ruhumuzda bir bizim, duygumuz da bir. huyumuzda bir bizim, kaygumuzda bir.

Benim dilber, karagözlü, esmer sevgilim bir damla su, akıyor bir sel gibi denize, ben de aynı yolun yolcusu ...

* * *

dıza benziyor. Gözlerimde hakikattan ziyadebir hayal geziyor ... Canlı bir hayal ve içimde gurbet olan sevgilim gelmeden bir an dudak dudağa, gidiyor, dostlarım, uzağa ... Yıldızım akıyor ... Yıldızım akıyor ...

Ve ben yana yana diyemiyorum ki; ona : Gel gitme kızım, gitme çocuğum, gitme gel... Gel meleşim, gel güzelim, gel ... "Gidip te gelmemek var, gelip te görmemek var.."

Talat Öner

SONNET

Avladın hayalimi, sen ipekten ağında;
Kalbime, tesellime, düşüncemehakimsin.
Bazan bir tebessümsün bir heykel dudağında,
Bazan renk bazan koku.. Gizli varlı sen kimsin?

Parıldasın suların gümüşten nakışında,
Ses versin kemanın inliyen tellerinden,
Varsın her güzelliğin ruhuma akışında.
"Varım!" diyen sesini duyuyorum derinden!..

Bulmağa çablarırken sana gidee yolları;
Yoklukla karşılaştım arıyorken benvarı.
Bitmeyen bir sonsuzluk ufukların ötesi...

Ne göründü ve ne de ufkumda doğdu bir gün;
Ruhumdan gayrı yerde bulabilmek ne mümkün
İçimden her dakika : "Varım!" diyen o sesi.

Yeter bana onun her güzellikte gümesi...

Necdet Şenel

SONBAHARA GİRERKEN

Sabah olmakta, kuşların şakımaları, horozların ötüşmeleri
yavaş, yavaş canlanmakta; bu öyle bir sabah ki ne yazık
dallarda çiçekler solacak yapraklar kuruyacak birazdaha
savrulup eksilecek .

Gözler muhabbet ve şefkat umduklarından biraz daha
uzaklaşacak , ayaklar yorulacak; diyeceksinizki bu yol pek
uzun, pek bilinmez ve belkide kısadır.

Sabah evet, çünkü güneş doğacak, bir çoklarına ilk ışık-
larında hayat , hafiflik ve neşe sunacak. Onlar bir sevinç
ve bahtiyarlık çinde bulunacaklar.

Lâkin o hissettirmeden ömürlerden bir gün daha çaldığı-
nı gizliyor .

H. Sayın

HALKEVİ DERGİLERİ ÜZERİNDE

Aksu : Gireson Halkevinin çıkardığı dergide Cevad Eren "diliimizde yabancı has isimlerin yazılışı meselesi,, baş-
lığı altında, gerek radyo spikerlerinin, gerekse gazetelerimi-
zin bazı yabancı has isimleri türlü türlü yazdıklarından,
halbuki bazı dillerin yazılışıyla okunması arasında ayrılık
bulunduğunu, örnekler vererek izah ediyor. Şehir isimlerinin
imlasında da bir istikrar bulunmadığını, ilâve ettikten sonra
diyor ki : " İngiltere başvekilinin adını bir Türkçe bir İngi-
ze yozdursak Türk (Çörçil) İngilizde Churchill şeklinde yazar
Ses aynı ses, mana aynı mana, medlûl aynı fark yalnız kıya-
fettedir,, . Bu hususta daha misaller vererek devam ediyor
nihayet şu cümleyle makalesini tamamlıyor. " Has isimlerin
ve ilmî istilahların ancak ilim kitaplarında ve karşılarında
Türkçe okunuşları gösterilmek şartıyla asıllarına uygun bir
şekilde yazılmaları lüzumlu olabilir. Bana kalırsa hiçte bu iş
okur yazarın keyfine bırakılmamalı. ilim terimlerinin tesbitin-
de tutulan esaslı metod has isimlerin kullanılış ve yazılışına
da teşmil edilmelidir.,,

Bundan başka Namık Seniî imzalı bir masal özdilim,
Anne, 17 ci yıl, hatıralar şiirleriyle, girsun Tarihi, Konuşma
kuşurları, diplomasi aleminde bugünün Türkiyesi, maniler,
gezi notlarını ihtiva etmektedir.

Başpınar — Gaziantep halkevinin çıkardığı aylık dergide
Hikmet Turhan Antep tarihinden notlar -ve- Münif Paşanın
mektuplarından başlıklı yazısında, Anteb'in bir çok vak'alara
sahne bir memleket olduğunu, bilâhare Münif paşanın Türk
mütefekkirleri arasındaki yerinin gerek lisan ve gerekse ede-
biyat yönünden izah ediyor. Sırasıyla Münif paşanın mektup-
larını okuyuculara sunuyor. Münif paşanın mektuplarında
gerek Antep gerekse Anadolu rumlarının Amerikan papaşları
tarafından uyandırılması meselesi mevzuu bahsediliyor. En
son mektupta da Münif paşanın edebiyata ve şiire ait cümle-
leri mevcuttur. Bir methiyeyle muharrir yazısını bitiriyor.

Bundan başka İnönünün beyannamesi, Atatürk ve hayatı Doğum ve çocuk hakkında adlı makalelerle ata sözleri ve babamın öğüdü adlı şiirleri ihtiva etmektedir.

Erciyaş — Kayseri halkevinin çıkardığı aylık dergide Nuri Olcay Talas başlıklı yazısında, bu ismin yabancı asıldan değil Asyadan geldiğini, muhtelif metinlerle izah ediyor. Gerek Anadolu'da gerekse Asyada bu isimde şehirlerin tarihle isbatını öne koyuyor ve bir Arap seyahatının yazısını alıyor. Aynı zamanda Talasın girdibat manasına geldiğini söylüyor. Yazısını İspartadaki bir geçidin adında Talas olduğunu söyleyerek bitiriyor.

Bundan başka, Halkevleri ve köy, insanların fizike şimik vasıfları, Tarih, Kayseri hakkında, yazılarla, Fuzulî, Karaca oğlan başlıklı iki etüd, seyrânî hakkında bir yazı, havadisler Yılbaşı gecesi, alev, gidiyorsun, adlı şiirlerle Halide Edibin Tatarcık ve Celaleddin Ezinenin, Yakup ötekiler adlı kitaplarının kısaca tenkitlerini ihtiva etmektedir. Karaca oğlan ve Fuzulî etüdlerinin okunmasını tavsiye ederiz.

4 Eylül — Sivas halkevinin aylık dergisinde İnkilâp tarihimizi aydınlatan bir hatıra, başlığıyla, emekli öğretmen Fazlullah Moranın Atatürke ait bir hatırası yazılmaktadır. On nüshadır tefrika edilen bu hatıraların onuncusunda Fazlullah Moranın, Cumhuriyetin ilânında yazdığı tarih, Ankaradan Atanın ona telle verdiği cevap ve Atanın Sivası ziyaretlerinde bu tarihin bir çerçeve içinde ona hediye edildiği Atanın da çok memnun olduğu yazılmaktadır. Bu tarihte şudur.

Hiç görmedi saadet millet hükümetten
Cumhuriyet güzeldir kuran olursa düstur.
Et fazla arzı tebrik tarihi cevheriyle
Gazi Kemal paşa oldu reisi cumhur 1342

Bundan sonra, Başvekilin 17 ci yıl nutku, cumhuriyet kurulurken, Sivas köylerinde gezi, gülünç bir folklor çolışması, neler okuyorlar yazıları ile Kerim yund - hiyografi cumhuriyet güneşi, bir yayda altı ok, ne dilerse, yolunda, istek tehasür, öğüt, seferberlik başlıklı şiirleri ihtiva ediyor,

Fikirler — İzmir halkevinin onbeş günlük dergisi baştan sona kadar Atatürk hakkındaki yazılarla devanı ediyor. Meselâ doktor Şükrü Demirtan Atanın ölümünden duyduğu teessüsleri samimî duygularla anlatıyor: "Görüyorum ki, hepimizi için için yakan bu ateş, sönmeyen alev gibi onsekiz milyon Türkün yanık bağından çıkıyor. Görüyorum ki genç ihtiyar, kadın, erkek, hatta dudakları bükülmüş masum yavrucuklar bile Atamız için kanağlayor.. Bu şekilde devam eden yazı aynı içlilik ve teessür havası içinde sona eriyor.

Daha sonra, İnönünün beyannamesi, Atatürk ihtifali, yas, Dör cildin çocuğu, onun izinde, "O,, nun 1939 - 1940 harbi karşısında ki manası, herşeyde muvaffakiyet, Atanın buzurunda, Ankara gibi nesirlerle, onu kaybettikten sonra, Ağıt, Atatürke, cennet yolu başlıklı şiirler mevcuttur.

Gediz — Manisa halkevinin çıkardığı dergide sayılâv Kâzım Namı - Onyedinci yıla girerken, mevzulu yazısında, Osmanlı saltanatı zamanında Aydın havalisindeki efelerin dağa çıkışlarından, hükümetin askerle karşı koyuşundan, halbuki Cumhuriyetin ilânından sonra böyle hadiselerin görülmediğinden, efelerin kahramanlıklarını harp meydanlarına sakladıklarından ve cumhuriyetin bütün fertlere şamil müsavatından bahsediyor. Yazısını şöyle bitiriyor: "Dünyanın altüst olduğu, devletlerin iskambil kağıtlarından yapılmış saraylar gibi birer üfürükle yıkıldığı bir zamanda Türk milleti kudretli ve çalışkan ruhunun Cumhuriyetle kazandığı sarsılmaz birliğe güveniyor ve bayramını bu ateşin sevkiyle alkışlıyor.

Dergi bu yazıdan başka, Türk kadını Türk kızı vazife başına, Türkiyede cumhuriyet rejimi, köyleri geziyoruz, atlı nesirleri, Manisa tarihinden notları, ve Türkçemiz başlıklı iki elüdü, Manisa halkevi çalışmalarının pilançosunu dercediyor.

Görüşler — Adana halkevinde aylık dergisinde Tangüner imzalı, beynelmilel Kriz,, başlıklı yazıda muharir, Avrupada başlıyan harbin her tarafa yayıldığını tahrip sahalarının genişlediğini, yer yüzünde beynelmilel huzurun istisna olarak pek az yerlere nasip olduğundan bahsediyor. ve diyor ki: "sal-

gına karşı ancak kanı sağlam, kafası sağlam olanlar tahammül edecektir. Başsız, iradesiz, bünyelerse,, devletler mezarlığı, yatmak rahatsızlığına uğrayacaktır., devam ediyor. "anarşi ve krizin dünyayı sarmakta olduğu vealiteyi gördük, ve anladı ki, huzur ve sükûn yalnız bizim toprakta mevcuttur.

Dergide daha sonra, Ticaret şirketleri, karalar aşiretinde Ekincilik, mekteplerde resim, gramer terimleri, Plevnede Türk süngüsü, gibi makaleler ve -Hasret- ath hikâyeyi, Elbüstünlü Şaşırma başlıklı etüdü, mektup, ızdırap, hayat böyle geçsin, harabeler, gönül, akşam sularında, başlıklı şiirleri ihtiva etmektedir.

Halk bilgisi Dergisi — İstanbul Halkevinin çıkardığı folklor dergisinde Ahmet Talât Onay - Dertliye ait iki yeni vesika - başlıklı yazısında iki metni tahlil ediyor. Bu metinlere nazaran 1 : Dertliye Alişan bey tarafından kapıcı başlık verilmiş, 2 - Dertli okuyup yazma bimezdi. 3 - Alişan beye ölmezden evvel öieceğini bildirdi. 1261 - de vefat etti. İkinci vesikaya göre : 1 - Genç iken İstanbula gitti. Hüsrev paşaya intihap etti. 2 - Bolu vâlisi ayanlık verdi. 3 - Bektaşî tacı geydi. 4 1259 da beş derbendi memuru oldu. 6 - Mısırdaki okuyup yazma öğrendi. 1256 da boğazını kesti. Ankarada Necimler tepesine gömüldü. Talât onay ise Dertlinin ümmî olduğunu ölüm tarihinin de 1261 - 62 olduğunu ileri sürüyor.

Dergide bundan sonra : Kızılbaş şiirleri, İstanbul çocuk oyunları, Boluda düğün, Somada yağmur duası, Çankırıda hatim duası gibi yazılar vardır.

Yenitürk — İstanbul halkevinin çıkardığı dergide Raşit Gökdemir, Tercüme mecmuaları adlı yazısında tercüme mecmuası için vekâleti tebrikle işe başlayarak bizde ilk tercüme mecmualarından, bunların muhteviyatından bir çok tercümelerle müterecimlerin ismini veriyor. Maarif vekillığının çıkarmakta olduğu dergide tarih ve iktisadiyata ait yazılarında bulunmasını temenni ediyor ve yazısını vekâleti tebrikle bitiriyor.

Dergide daha sonra, millî bünye ve geçlik, Dekadanlık San'at, Altun ordu imperetorluğu ve kırım, Fatih halkevinin temaşa haftası, Dil üzerinde denemeler, Mehmet İzzet hayatı eşerleri, İstanbul ve dolay coğrafyası gibi yazılarla Mehmetçik, bekliyoruz, gülsem başlıklı şiirleri ihtiva etmektedir.

S. Toprak

Halkevlerinde çıkan Dergiler

Halkevinin adı	Derginin adı	Halkvini adı	Der
Adana	Görüşler	Gireson	Ak
Afyon	Taşpınar	Isparta	Ün
Amasya	Yeşil Irmak	İzmir	Fikirler
Antalya	Türk Akdeniz	Kayseri	Erciyes
Artivin	Çoruh	Konya	Konya
Bafra	Altın Yaprak	Manisa	Gediz
Balıkesir	Kaynak	Mersin	İçel
Burdur	Burdur	Milâs	Yeni Milâs
Bursa	Uludağ	Muğla	Muğla
Çorum	Çorumlu	Niğde	Akpınar
Denizli	İnanç	Niksar	Ülker
Diyarbakır	Karacadağ	Trebzon	İnan
Elâzığ	Altan	Samsun	19 Mayıs
Eminönü	Yeni Türk	Sinop	Dıranaz
Eminönü	H. B. Hb.	Sivas	4 Eylül
Erzurum	Ata yolu	Urla	Ocak
Eskişehir	Halkevi	Yozgat	Bozok
Gaziantep	Başpınar	Zonguldak	Kara Elmas

SEHREMİNİ
İSTANBUL

Fiati - 10 - kuruştur.

TÜRK TARİH KURUMU

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU

Sicil No: 255.7.2/24/807886

DERGİLER İNANÇ : DENİZLİ HALKEVİ DERGİSİ 44-46 (1940)

Markası: .MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu: TÜRKÇE

